

ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์

ความแตกต่างของสถานภาพทางสังคมของสตรีแต่ละคน มีส่วนในการกำหนดอายุแรกสมรส และแม้แต่ในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุเท่ากันแต่มีสถานภาพทางสังคมสูงต่ำต่างกัน ก็ยังจะมีผลกระทบสะท้อนต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีด้วย โดยทั่วไปพบว่า สตรีที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกวามักจะมีอายุแรกสมรสสูงกว่าสตรีที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า และในกลุ่มสตรีที่สมรสพร้อมกัน ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกวามักจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า ทั้งนี้เนื่องจากผู้มีสถานภาพทางสังคมสูงมักจะมีความคิดและตระหนักถึงภาระของการมีบุตรจำนวนมาก ๆ ดังนั้น ในบทที่พิจารณาศึกษาถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสที่จะก่อให้เกิดความแตกต่างในภาวะเจริญพันธุ์ โดยพิจารณาถึงระดับการศึกษาของสตรีและการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส

ก. ระดับการศึกษา

การศึกษานี้ได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอายุแรกสมรสและความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ได้ โดยทั่วไปมักจะพบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีอายุแรกสมรสต่ำและมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้เวลาในการศึกษาหาความรู้มากกว่าและเมื่อสมรสแล้วก็ยอมมองเห็นผลเสียของการมีบุตรมากเกินไปและยังคำนึงถึงอนาคตของบุตรคนอื่นด้วย การศึกษาที่อำเภอโพธาราม พบว่าสตรีที่ไม่มีการศึกษาเลยมีอายุแรกสมรส ๒๐.๕ ปี มีบุตรเกิดรอด ๔.๓ คน ส่วนผู้จบการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๕ ขึ้นไป มีอายุแรกสมรสเท่ากับ ๒๑.๒ ปี มีบุตรเกิดรอด ๓.๗ คน^{๑๔}

^{๑๔} Amos H. Hawley and Visid Prachuabmoh, "Fertility Before the Program Began 1964," op. cit., pp. 23 - 25

Paul Hatt พบว่า อายุแรกสมรสของสตรีในเปอร์โตริโกสูงขึ้นเมื่อมีการศึกษาสูงขึ้นคือ สตรีที่ไม่มีการศึกษาเลยอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๑๘.๘๖ ปี ผู้จบการศึกษาประถมปีที่ ๕ เท่ากับ ๑๘.๘๖ ปี ผู้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เท่ากับ ๑๙.๕๑ ปี ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายเท่ากับ ๒๑.๑๔ ปี ผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเท่ากับ ๒๓.๔๓ ปี และพบว่าอัตราการตั้งครรภ์โดยเฉลี่ยของสตรีในแต่ละระดับการศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก คือ ๓.๖ - ๓.๘ ครั้ง^{๑๕}

การศึกษาในครั้งนี้นำเอาระดับการศึกษาของสตรีที่สมรสแล้วเข้ามาพิจารณาด้วย เพื่อต้องการทราบว่าจะมีผลต่อความระหว่างความสัมพันธ์ของอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์มากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาถึงระดับการศึกษาและอายุแรกสมรสของสตรีนั้น พบว่า สตรีที่ได้รับการศึกษาสูงกว่ามีอายุแรกสมรสสูงกว่าสตรีที่ได้รับการศึกษาน้อยกว่า คือ (ตารางที่ ๒๐) สตรีที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีอายุแรกสมรส ๒๐.๕ ปี สตรีที่ได้รับการศึกษา มศ. ๔ ขึ้นไป มีอายุแรกสมรสสูงถึง ๒๔.๘ ปี ซึ่งมีความแตกต่างกันถึง ๓.๔ ปี เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุแรกสมรสนั้น จะพบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของสตรี และอายุแรกสมรสได้ชัดเจนขึ้นคือในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีนั้น ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีร้อยละ ๒๐ แต่ผู้ที่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ มศ. ๔ ขึ้นไปนั้นมีเพียงร้อยละ ๑ เท่านั้น ส่วนในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๒๕ - ๒๙ ปีนั้น ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีร้อยละ ๘ ในขณะที่ผู้ที่ได้รับการศึกษา มศ. ๔ ขึ้นไปนั้น มีเกือบครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ ๔๕ สำหรับในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้น ไม่เห็นความแตกต่างได้ชัดเจน และมีอัตราส่วนรอยต่ำกว่ากลุ่มอื่นมาก ซึ่งอาจมีปัจจัยอื่นนอกเหนือจากระดับการศึกษาเข้า

^{๑๕} Paul K. Hatt, Backgrounds of Human Fertility in Puerto Rico: A Sociological Survey. (New Jersey: Princeton University Press, 1952), p. 254

ตารางที่ ๒๐

อายุแรกสมรสของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามระดับการศึกษาของสตรี

ระดับการศึกษาของสตรี	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)						รวม	มีชนิดมเลขคณิต
	ต่ำกว่า ๑๘	๑๘-๑๙	๒๐-๒๑	๒๒-๒๔	๒๕-๒๙	๓๐ และมากกว่า		
ไม่มีการศึกษา	๒๐.๐	๓๖.๘	๒๑.๒	๑๓.๗	๙.๑	๕.๒	๑๐๐.๐ (๕๖๑)	๒๐.๕
ป.๑ - ป.๔	๑๙.๙	๒๕.๓	๒๑.๕	๑๙.๓	๑๐.๕	๓.๕	๑๐๐.๐ (๑๑๓๐)	๒๐.๖
ป.๕ - ม.ศ.๓	๑๑.๒	๒๘.๖	๒๐.๑	๑๙.๑	๑๘.๐	๕.๑	๑๐๐.๐ (๓๓๘)	๒๑.๖
ม.ศ.๔ ขึ้นไป	๐.๖	๖.๙	๑๒.๕	๒๕.๖	๔๕.๐	๙.๘	๑๐๐.๐ (๑๖๐)	๒๔.๘
รวม	๑๙.๒	๒๕.๙	๒๐.๕	๑๘.๐	๑๓.๘	๘.๖	๑๐๐.๐ (๒๑๘๐)	๒๑.๖

ไปเกี่ยวข้องกับควย เช่นสตรีในกลุ่มนี้มีโศกสมรสเมื่ออายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี แล้วในช่วงอายุ ๓๐ ปีขึ้นไป โอกาสที่จะสมรสจึงมีเท่ากันไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาเท่าใดก็ตาม อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาก็ยังมีอัตราส่วนต่ำกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่า คือผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีร้อยละ ๕ แต่ผู้ที่ได้รับการศึกษา มศ. ๔ ขึ้นไป มีร้อยละ ๕

จากการศึกษาถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์ โดยนำเอา ระดับการศึกษาเข้ามาพิจารณาควบคู่กัน พบว่า โดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงลักษณะเดิม คือผู้ที่สมรสเมื่ออายุน้อยมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่อายุแรกสมรสสูงกว่า และเมื่อนำเอา ระดับการศึกษาของสตรีเข้ามาศึกษาควบคู่กัน พบว่า ในกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาเท่ากัน ผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า มีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า แต่ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์จะมีมากขึ้นในกลุ่มสตรีที่ไม่มีการศึกษาเลย และในกลุ่มสตรีที่ได้รับการศึกษา ป.๑ - ป.๔, ป.๕ - มศ. ๓ มีน้อยลง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่ได้รับการศึกษา มศ. ๔ ขึ้นไป คือ (ตารางที่ ๒๑) โดยทั่วไปพบว่าผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีนั้น มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๗ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียง ๒ คน ซึ่งความแตกต่างระหว่างบุตรเกิดรอดสูงสุดและต่ำสุดเท่ากับ ๒.๗ ในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีนั้น มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๖.๒ คน แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไป มี ๒.๔ คน ซึ่งมีความแตกต่างกันถึง ๓.๘ แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในกลุ่มนี้มากขึ้น เมื่อพิจารณาตามกลุ่มบุตรเกิดรอดแล้ว พบว่า ในกลุ่มสตรีที่ไม่มีบุตรเกิดรอดเลยนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีมีเพียงร้อยละ ๓ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีถึงร้อยละ ๑๔ สำหรับในกลุ่มสตรีที่มีบุตรเกิดรอด ๗ คนขึ้นไปนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๔ ปีมีเกือบครึ่งหนึ่งของสตรีทั้งหมดในกลุ่มนี้ คือร้อยละ ๔๘ ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียง

ตารางที่ ๒๑

จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรสและระดับการศึกษาของสตรี

ระดับการศึกษา ของสตรี	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรเกิดรอด (คน)					รวม	มัธยิม เลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ไม่มีการศึกษา	ต่ำกว่า ๑๘	๒.๘	๓.๕	๑๔.๐	๒๘.๐	๔๓.๓	๑๐๐.๐ (๑๐๓)	๖.๒
	๑๘-๑๙	๓.๓	๘.๖	๒๑.๕	๒๕.๘	๔๐.๕	๑๐๐.๐ (๑๖๓)	๕.๘
	๒๐-๒๑	-	๑๒.๓	๒๑.๑	๒๒.๘	๔๓.๘	๑๐๐.๐ (๑๑๔)	๖.๐
	๒๒-๒๔	๖.๘	๒๒.๒	๒๖.๔	๑๙.๔	๒๕.๐	๑๐๐.๐ (๓๒)	๔.๕
	๒๕-๒๙	๖.๓	๒๓.๑	๒๙.๒	๒๐.๘	๑๖.๓	๑๐๐.๐ (๔๘)	๔.๐
	๓๐ และมากกว่า	๑๔.๓	๓๕.๓	๓๒.๑	๑๔.๓	๓.๖	๑๐๐.๐ (๒๘)	๒.๘
	รวม	๓.๘	๑๔.๑	๒๑.๘	๒๓.๓	๓๖.๕	๑๐๐.๐ (๕๓๒)	๕.๔
ป.๑ - ป.๔	ต่ำกว่า ๑๘	๖.๐	๒๖.๖	๒๘.๘	๑๓.๘	๒๐.๖	๑๐๐.๐ (๒๑๘)	๔.๒
	๑๘-๑๙	๕.๓	๒๖.๐	๒๔.๘	๒๒.๘	๒๐.๖	๑๐๐.๐ (๒๘๑)	๔.๓
	๒๐-๒๑	๑๐.๐	๒๕.๐	๒๓.๑	๒๑.๒	๑๖.๓	๑๐๐.๐ (๒๔๐)	๓.๘
	๒๒-๒๔	๓.๔	๓๓.๕	๓๐.๓	๑๕.๓	๑๓.๐	๑๐๐.๐ (๒๑๕)	๓.๕
	๒๕-๒๙	๑๐.๘	๓๖.๑	๒๓.๓	๑๖.๐	๙.๒	๑๐๐.๐ (๑๑๘)	๓.๒
	๓๐ และมากกว่า	๑๖.๒	๕๑.๔	๒๔.๓	๘.๑	-	๑๐๐.๐ (๓๓)	๒.๑
	รวม	๓.๘	๒๙.๓	๒๓.๖	๑๘.๘	๑๖.๔	๑๐๐.๐ (๑๑๑๐)	๓.๘

ตารางที่ ๒๑ (ต่อ)

ระดับการศึกษา ของสตรี	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรเกิดรอด (คน)						มีจดมิมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า	รวม	
ป.๕ ~ ม.ศ.๓	ต่ำกว่า ๑๘	๕.๖	๔๑.๓	๒๒.๒	๑๘.๔	๑๑.๑	๑๐๐.๐ (๓๖)	๓.๔
	๑๘-๑๙	๓.๔	๓๔.๓	๒๔.๒	๒๐.๐	๑๓.๓	๑๐๐.๐ (๘๕)	๓.๓
	๒๐-๒๑	๑๑.๘	๒๓.๘	๓๖.๓	๑๑.๘	๑๑.๘	๑๐๐.๐ (๖๘)	๓.๔
	๒๒-๒๔	๑๘.๓	๒๘.๘	๓๑.๖	๑๓.๕	๑.๘	๑๐๐.๐ (๕๓)	๒.๓
	๒๕-๒๙	๑๑.๓	๔๐.๐	๓๓.๓	๑๐.๐	๕.๐	๑๐๐.๐ (๖๐)	๒.๘
	๓๐ และมากกว่า	๒๕.๐	๖๒.๕	๑๒.๕	-	-	๑๐๐.๐ (๑๖)	๑.๔
	รวม	๑๑.๓	๓๕.๕	๒๘.๘	๑๕.๒	๘.๓	๑๐๐.๐ (๓๓๒)	๓.๑
ม.ศ.๔ ขึ้นไป	ต่ำกว่า ๑๘	-	๓	-	-	-	๓ (๑)	
	๑๘-๑๙	๘.๑	๔๕.๕	๒๓.๓	๘.๑	๘.๑	๑๐๐.๐ (๑๑)	๒.๘
	๒๐-๒๑	๕.๐	๕๐.๐	๓๐.๐	๑๐.๐	๕.๐	๑๐๐.๐ (๒๐)	๒.๘
	๒๒-๒๔	๒๖.๐	๔๐.๘	๒๖.๘	๓.๐	-	๑๐๐.๐ (๔๑)	๒.๐
	๒๕-๒๙	๒๑.๑	๔๖.๕	๒๑.๑	๘.๘	๑.๔	๑๐๐.๐ (๓๑)	๒.๑
	๓๐ และมากกว่า	๒๖.๓	๖๖.๓	๖.๓	-	-	๑๐๐.๐ (๑๕)	๑.๒
	รวม	๑๘.๘	๔๘.๔	๒๒.๖	๘.๒	๑.๘	๑๐๐.๐ (๑๕๘)	๒.๑
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๕.๐	๒๒.๖	๒๓.๘	๒๑.๐	๒๓.๖	๑๐๐.๐ (๓๖๒)	๔.๓
	๑๘-๑๙	๕.๕	๒๒.๓	๒๓.๘	๒๒.๘	๒๕.๑	๑๐๐.๐ (๕๕๐)	๔.๖
	๒๐-๒๑	๓.๕	๒๓.๓	๒๓.๑	๑๘.๓	๒๒.๔	๑๐๐.๐ (๔๔๒)	๔.๓
	๒๒-๒๔	๑๐.๓	๓๑.๘	๒๘.๖	๑๕.๖	๑๒.๒	๑๐๐.๐ (๓๘๕)	๓.๔
	๒๕-๒๙	๑๒.๘	๓๓.๘	๒๓.๕	๑๔.๑	๓.๓	๑๐๐.๐ (๒๘๘)	๓.๐
	๓๐ และมากกว่า	๑๘.๘	๕๑.๐	๒๑.๘	๓.๓	๑.๐	๑๐๐.๐ (๘๖)	๒.๐
	รวม	๘.๓	๒๓.๘	๒๖.๐	๑๘.๓	๑๘.๑	๑๐๐.๐ (๒๑๓๓)	๔.๐

รอยละ ๔ เท่านั้น สำหรับในกลุ่มสตรีที่ได้รับการศึกษา มศ. ๔ ขึ้นไปนั้น พบว่า ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปี มีน้อยมากจนไม่อาจทำการศึกษาได้ ผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๑๘ - ๑๙ ปีนั้น มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๒.๕ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมี ๑.๒ คน ความแตกต่างระหว่างจำนวนบุตรเกิดรอดสูงสุดและต่ำสุดเท่ากับ ๑.๓ จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในกลุ่มนี้มีน้อยลง ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าเป็นเพราะระดับการศึกษาที่สูงนั้นมีอิทธิพลทำให้ความสัมพันธ์ดังกล่าวลดน้อยลง เมื่อพิจารณาตามกลุ่มบุตรเกิดรอดแล้ว พบว่า ผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๑๘ - ๑๙ ปี มีรอยละ ๕ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไป มีถึงรอยละ ๒๗ ซึ่งอาจเป็นควยเหตุผลที่ว่าสตรีกลุ่มนี้นอกจากจะได้รับการศึกษาสูงแล้ว ยังสมรสเมื่ออายุมากอีกด้วย ดังนั้น โอกาสที่จะยังไม่มีบุตรเลยจึงมีมากกว่าสตรีในกลุ่มนี้ สำหรับสตรีที่มีบุตร ๕-๖ คน และ ๗ คนขึ้นไปนั้น อัตราส่วนรายนี้น่ามาก

สำหรับการศึกษาถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อบุตรที่มีชีวิตโดยนำเอา ระดับการศึกษาของสตรีเข้าไปเกี่ยวข้องกับควยนั้น พบผลในทำนองเดียวกัน คือสตรีที่มีระดับการศึกษาเหมือนกับผู้ที่สมรสต่ำกว่ามีบุตรที่มีชีวิตสูงกว่าสตรีที่สมรสเมื่ออายุมากกว่า คือ (ตารางที่ ๒๒) ในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๕.๔ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียง ๒.๖ คน ในกลุ่มสตรีที่ได้รับการศึกษา มศ. ๔ ขึ้นไปนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๑๘ - ๑๙ ปี มีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๒.๕ คน แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียง ๑.๒ คนเท่านั้น

ตารางที่ ๒๒

จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และระดับการศึกษาของสตรี

ระดับการศึกษา ของสตรี	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)					รวม	มีชนิดมเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ไม่มีการศึกษา	ต่ำกว่า ๑๘	๒.๘	๑๒.๑	๑๕.๘	๓๕.๕	๓๓.๖	๑๐๐.๐ (๑๐๗)	๕.๔
	๑๘-๑๙	๓.๗	๑๒.๒	๒๕.๐	๓๑.๑	๒๘.๐	๑๐๐.๐ (๑๖๔)	๕.๐
	๒๐-๒๑	-	๑๕.๘	๒๖.๓	๒๕.๔	๓๒.๕	๑๐๐.๐ (๑๑๔)	๕.๒
	๒๒-๒๔	๖.๘	๒๘.๒	๒๖.๔	๑๘.๑	๑๙.๔	๑๐๐.๐ (๗๒)	๓.๘
	๒๕-๒๙	๖.๓	๒๘.๒	๓๓.๓	๑๘.๘	๑๒.๕	๑๐๐.๐ (๘๘)	๓.๗
	๓๐ และมากกว่า	๑๔.๓	๓๙.๓	๓๒.๑	๑๐.๗	๓.๖	๑๐๐.๐ (๒๘)	๒.๖
	รวม	๓.๘	๑๘.๒	๒๔.๘	๒๖.๘	๒๖.๓	๑๐๐.๐ (๕๓๓)	๔.๗
ป.๑ - ม.๔	ต่ำกว่า ๑๘	๖.๐	๒๘.๐	๓๐.๓	๒๒.๐	๑๓.๘	๑๐๐.๐ (๒๑๘)	๓.๘
	๑๘-๑๙	๖.๐	๒๘.๘	๒๘.๑	๒๑.๔	๑๕.๗	๑๐๐.๐ (๒๘๑)	๓.๘
	๒๐-๒๑	๑๑.๗	๒๖.๒	๒๘.๒	๒๒.๑	๑๐.๘	๑๐๐.๐ (๒๔๐)	๓.๕
	๒๒-๒๔	๗.๘	๓๔.๔	๓๐.๒	๑๗.๗	๙.๘	๑๐๐.๐ (๒๑๕)	๓.๓
	๒๕-๒๙	๑๐.๘	๓๘.๗	๒๘.๖	๑๕.๑	๖.๗	๑๐๐.๐ (๑๑๙)	๓.๐
	๓๐ และมากกว่า	๑๖.๒	๕๔.๑	๒๗.๐	๒.๗	-	๑๐๐.๐ (๓๗)	๑.๘
	รวม	๘.๕	๓๑.๑	๒๘.๒	๑๙.๖	๑๑.๖	๑๐๐.๐ (๑๑๑๐)	๓.๕

ตารางที่ ๒๒ (ต่อ)

ระดับการศึกษา ของสตรี	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)						รวม	มีชนิดพิเศษ
		๑	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า			
ป.๕ - ม.ศ.๓	ต่ำกว่า ๑๘	๕.๖	๕๐.๐	๑๖.๗	๑๖.๗	๑๑๐.๐	๑๐๐.๐ (๓๖)	๓.๒	
	๑๘-๑๙	๗.๔	๓๘.๙	๒๒.๒	๑๘.๙	๑๒.๖	๑๐๐.๐ (๙๕)	๓.๔	
	๒๐-๒๑	๑๑.๘	๓๐.๙	๓๓.๘	๑๔.๗	๘.๘	๑๐๐.๐ (๖๘)	๓.๒	
	๒๒-๒๔	๑๙.๓	๒๙.๘	๓๕.๑	๑๔.๐	๑.๘	๑๐๐.๐ (๕๗)	๒.๖	
	๒๕-๒๙	๑๓.๓	๓๘.๓	๓๖.๗	๑๐.๐	๑.๗	๑๐๐.๐ (๖๐)	๒.๕	
	๓๐ และมากกว่า	๒๕.๐	๖๒.๕	๑๒.๕	-	-	๑๐๐.๐ (๑๖)	๑.๔	
	รวม	๑๒.๐	๓๘.๐	๒๘.๓	๑๔.๕	๗.๒	๑๐๐.๐ (๓๓๒)	๒.๙	
ม.ศ.๔ ขึ้นไป	ต่ำกว่า ๑๘	-	* ๓	-	-	-	* (๑)	๑.๒	
	๑๘-๑๙	๙.๑	๔๕.๕	๒๗.๓	๙.๑	๙.๑	๑๐๐.๐ (๑๑)	๒.๙	
	๒๐-๒๑	๕.๐	๕๐.๐	๓๕.๐	๕.๐	๕.๐	๑๐๐.๐ (๒๐)	๒.๗	
	๒๒-๒๔	๒๒.๐	๔๓.๙	๓๑.๗	๒.๔	-	๑๐๐.๐ (๔๑)	๑.๙	
	๒๕-๒๙	๒๒.๕	๖๖.๕	๒๒.๕	๗.๐	๑.๔	๑๐๐.๐ (๗๑)	๒.๐	
	๓๐ และมากกว่า	๒๖.๗	๖๖.๗	๖.๗	-	-	๑๐๐.๐ (๑๕)	๑.๒	
	รวม	๑๙.๕	๔๘.๔	๒๕.๒	๕.๐	* ๓	๑๐๐.๐ (๑๕๘)	๒.๐	
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๕.๐	๒๕.๗	๒๔.๖	๒๕.๔	๑๙.๓	๑๐๐.๐ (๓๖๒)	๔.๒	
	๑๘-๑๙	๕.๖	๒๖.๐	๒๖.๑	๒๓.๖	๑๘.๗	๑๐๐.๐ (๕๕๑)	๔.๑	
	๒๐-๒๑	๘.๔	๒๕.๓	๒๙.๔	๒๑.๐	๑๕.๙	๑๐๐.๐ (๔๔๒)	๓.๙	
	๒๒-๒๔	๑๐.๙	๓๓.๘	๓๐.๔	๑๕.๖	๙.๓	๑๐๐.๐ (๓๘๕)	๓.๒	
	๒๕-๒๙	๑๓.๔	๓๘.๙	๒๙.๕	๑๒.๘	๕.๔	๑๐๐.๐ (๒๙๘)	๒.๘	
	๓๐ และมากกว่า	๑๘.๘	๕๓.๑	๒๒.๙	๔.๒	๑.๐	๑๐๐.๐ (๙๖)	๑.๙	
	รวม	๘.๗	๓๐.๒	๒๗.๗	๑๙.๕	๑๓.๙	๑๐๐.๐ (๒๑๓๔)	๓.๖	

การศึกษาครั้งนี้ยังพบด้วยว่า ระดับการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์คือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่า มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่า นอกจากนี้พบว่า ในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุเท่ากันนั้น ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่า คือผู้ที่ได้รับการศึกษา มศ. ๔ ขึ้นไปนั้นมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๒.๐ คนเท่านั้น ผู้ที่ได้รับการศึกษา ป.๕ - มศ. ๓ มี ๒.๕ คน ผู้ที่ได้รับการศึกษา ป.๑ - ป.๔ มี ๓.๕ คน และผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีถึง ๔.๗ คน สำหรับในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้น ผู้ที่ได้รับการศึกษา มศ. ๔ ขึ้นไปมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๑.๒ คน ผู้ที่ได้รับการศึกษา ป.๔ - มศ. ๓ มี ๑.๔ คน ผู้ที่ได้รับการศึกษา ป.๑ - ป.๔ มี ๑.๕ คน และผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีถึง ๒.๖ คน

การศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่า เมื่อนำเอาระดับการศึกษาของสตรีเข้ามาศึกษาแล้ว พบว่า ความสัมพันธ์ของอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเดิม แม้แต่ในกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาเท่ากันนั้น ผู้ที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า

ข. การทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส

ปัจจุบันนี้สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการที่สตรีได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทำให้สตรีซึ่งแต่เดิมเมื่อสมรสแล้วมักจะอยู่กับบ้านเฉย ๆ ต้องออกทำงานนอกบ้านมากขึ้น ความสนใจของสตรีแทนที่จะมุ่งอยู่กับบ้านหรือการเลี้ยงดูบุตร ก็ขยายขอบเขตออกไปถึงงานและสังคมประกอบกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทำให้สตรีเหล่านี้เห็นความสำคัญของการมีบุตรจำนวนน้อย เพื่อความสะดวกในการเลี้ยงดูและการทำงานนอกบ้าน โดยทั่วไปมักจะพบว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้านมักจะมีจำนวนบุตรน้อยกว่าสตรีที่อยู่บ้านเฉย ๆ การศึกษาของ YUN KIM ในประเทศเกาหลี หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

พบว่า สตรีเกาหลีส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูง มีอัตราการเขารวมแรงงานมากอันเนื่องมาจากการพัฒนาทางอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลทำให้เลื่อนการสมรสออกไป จากสำมะโนประชากรปี ค.ศ. ๑๙๕๕ สตรีอายุระหว่าง ๑๔ - ๔๕ ปี ซึ่งทำงานนอกบ้านมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก ๑๗.๐ ปีในปี ค.ศ. ๑๙๓๕ เป็น ๒๑.๓ ปีในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ภาวะเจริญพันธุ์ในปี ค.ศ. ๑๙๓๕ - ๑๙๖๐ ลดลงถึงร้อยละ ๑๖.๔^{๑๖} Stephen H.K. Yeh ได้ทำการศึกษาอายุแรกสมรสในประเทศสิงคโปร์พบว่า อายุแรกสมรสของชาวมาเลเซียซึ่งเป็นกลุ่มที่สตรีทำงานนอกบ้านน้อย อายุแรกสมรสเพิ่มขึ้นจาก ๑๙.๐ ปีในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ เป็น ๑๙.๓ ปีในปี ค.ศ. ๑๙๖๕ ในขณะที่ชาวจีนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอัตราส่วนของสตรีทำงานนอกบ้านมากกว่าอายุแรกสมรสของสตรีเพิ่มจาก ๒๐.๗ ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๔๑ เป็น ๒๓.๗ ปีในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ เขายังได้กล่าวสรุปไว้ควยวการที่อายุแรกสมรสของคนกลุ่มดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น มีผลทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ลดลงด้วย^{๑๗}

การศึกษาในครั้งนี้ได้นำเอาการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรสเข้ามาศึกษาควย การทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรสนี้เป็นเฉพาะ "นอกบ้าน" เท่านั้น ไม่วาสตรีนั้นจะอยู่ในบ้านโดยทำงานหรือไม่ทำก็ตาม ทั้งนี้เพราะการศึกษภาวะเจริญพันธุ์นั้น ต้องการทราบวการทำงานนอกบ้านหรือไม่ทำของสตรีมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

^{๑๖} Yun Kim, "Age at First Marriage and the Trend of Fertility in Korea," Population and Family Planning in the Republic of Korea, Vol. 1. (Seoul: The Ministry of Health and Social Affairs, March 1970), pp. 440 - 441

^{๑๗} Stephen H.K. Yeh, "Some Observations on Fertility Decline in Singapore," Population Problem in the Pacific edited by Minoru Tachi and Minoru Muramat^{su}, Conveners of the Congress Symposium No. 1, The Eleventh Pacific Science Congress, Tokyo, 1966, pp. 99 - 102

การศึกษาถึงการทำงานนอกร้านของสตรีและอายุแรกสมรสนั้น (ตารางที่ ๒๓) พบว่า สตรีที่ทำงานนอกร้านหลังการสมรส มีอายุแรกสมรสสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกร้าน (แต่อาจจะทำงานหรือไม่ได้ทำงานในร้านก็ได้) ๑.๕ ปี คือผู้ที่ทำงานนอกร้านหลังการสมรสมีอายุแรกสมรส ๒๒.๑ ปี ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำมี ๒๐.๖ ปี

การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์โดยนำเอาการทำงานนอกร้านของสตรีเข้ามาศึกษาด้วยนั้น พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเดิม คือผู้ที่อายุแรกสมรสต่ำมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่อายุแรกสมรสสูงกว่า เมื่อนำเอาการทำงานนอกร้านของสตรีหลังการสมรสเข้ามาพิจารณาด้วยนั้น พบว่า ความสัมพันธ์ยังคงลักษณะเดิม แต่ในกลุ่มสตรีที่ทำงานนอกร้านหลังการสมรสนั้น ความสัมพันธ์จะมีน้อยลงและมากขึ้นในกลุ่มสตรีที่ไม่ทำงานนอกร้าน คือ (ตารางที่ ๒๔) พบว่า ในกลุ่มสตรีที่ทำงานนอกร้านหลังการสมรสนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีนั้น มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๖ คน แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปี ขึ้นไปนั้นมีเพียง ๑.๗ คน และเมื่อพิจารณาในกลุ่มสตรีที่มีบุตรเกิดรอด ๐ คนนั้น พบว่า ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีร้อยละ ๖ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีถึงร้อยละ ๒๓ ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรเกิดรอด ๑ - ๒ คนนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีนี้มีร้อยละ ๒๑ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีกว่าครึ่งของสตรีในกลุ่มนี้คือร้อยละ ๕๔ ส่วนในกลุ่มสตรีที่มีบุตรเกิดรอด ๓ คนขึ้นไปนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ถึงร้อยละ ๒๔ แต่ผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๒๕ - ๒๙ ปี นั้นเพียงร้อยละ ๖ ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นไม่มีผู้ที่มีบุตรเกิดรอด ๓ คนขึ้นไปเลย อาจเป็นเพราะว่าสตรีในกลุ่มนี้ทำงานนอกร้านอยู่แล้ว และยังสมรสเมื่ออายุมากด้วย ความจำเป็นเกี่ยวกับอาชีพไม้อำนวยที่จะให้มีบุตรหลายคนได้ และยังอาจมีปัจจัยอื่นเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เช่นการศึกษา ทำให้คำนึงถึงภาระของการมีบุตรจำนวนมาก ๆ สำหรับในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกร้าน

ตารางที่ ๒๑ อายุแรกสมรสของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามการทำงานนอกร้านของสตรีหลังการสมรส

การทำงานนอกร้าน ของสตรีหลังการ สมรส	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)						รวม	มีดัชนีเลขคณิต
	ต่ำกว่า ๑๘	๑๘-๑๙	๒๐-๒๑	๒๒-๒๔	๒๕-๒๙	๓๐ และมากกว่า		
ทำ	๑๓.๘	๑๙.๖	๑๘.๓	๒๐.๑	๒๑.๑	๓.๒	๑๐๐.๐ (๖๐๘)	๒๒.๑
ไม่ทำ	๑๘.๓	๒๕.๒	๒๑.๖	๑๙.๔	๑๑.๒	๓.๓	๑๐๐.๐ (๑๕๖๘)	๒๐.๖
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๒๖.๑	๒๑.๙	๑๙.๔	๑๙.๔	๘.๙	๘.๙	๑๐๐.๐ (๒๓)	๒๐.๘
รวม	๑๙.๑	๒๕.๙	๒๐.๖	๑๘.๑	๑๓.๙	๕.๕	๑๐๐.๐ (๒๑๙๙)	๒๑.๐

ตารางที่ ๒๔

จำนวนบุตร เกิดตลอดของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส

การทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส	อายุแรกสมรสของสตรี (ปี)	บุตร เกิดรอด (คน)					รวม	มีชนิดมี เลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ทำ	ต่ำกว่า ๑๘	๖.๐	๒๐.๕	๒๖.๕	๒๒.๙	๒๔.๑	๑๐๐.๐ (๘๓)	๔.๖
	๑๘-๑๙	๔.๒	๒๘.๖	๓๒.๘	๑๕.๑	๑๙.๓	๑๐๐.๐ (๑๑๙)	๔.๑
	๒๐-๒๑	๑๐.๘	๓๔.๒	๓๐.๖	๑๕.๓	๙.๐	๑๐๐.๐ (๑๑๑)	๓.๒
	๒๒-๒๔	๑๙.๐	๓๘.๐	๒๘.๙	๙.๔	๖.๖	๑๐๐.๐ (๑๒๑)	๒.๖
	๒๕-๒๙	๑๖.๔	๔๖.๑	๒๖.๖	๕.๕	๕.๕	๑๐๐.๐ (๑๒๘)	๒.๔
	๓๐ และมากกว่า	๒๒.๙	๕๔.๔	๑๘.๒	๔.๕	-	๑๐๐.๐ (๔๔)	๑.๙
	รวม	๑๒.๕	๓๖.๐	๒๘.๔	๑๑.๙	๑๑.๒	๑๐๐.๐ (๖๐๖)	๓.๒
ไม่ทำ	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๕	๒๓.๑	๒๒.๙	๒๑.๐	๒๘.๙	๑๐๐.๐ (๒๘๖)	๔.๘
	๑๘-๑๙	๕.๙	๒๑.๒	๒๑.๔	๒๕.๑	๒๖.๙	๑๐๐.๐ (๔๓๙)	๔.๙
	๒๐-๒๑	๖.๕	๑๙.๕	๒๕.๙	๒๑.๐	๒๙.๒	๑๐๐.๐ (๓๓๘)	๔.๙
	๒๒-๒๔	๙.๔	๒๘.๙	๓๐.๕	๑๙.๑	๑๕.๓	๑๐๐.๐ (๒๙๒)	๓.๘
	๒๕-๒๙	๑๐.๓	๓๒.๖	๒๘.๔	๒๐.๖	๙.๑	๑๐๐.๐ (๑๙๕)	๓.๔
	๓๐ และมากกว่า	๑๙.๓	๔๖.๒	๒๕.๐	๙.๖	๑.๙	๑๐๐.๐ (๕๒)	๒.๓
	รวม	๖.๙	๒๔.๖	๒๕.๐	๒๑.๔	๒๒.๒	๑๐๐.๐ (๑๕๖๒)	๔.๓

ตารางที่ ๒๔ (ต่อ)

ดูรห้วงงานนอก บ้านของสตรีหลัง การสมรส	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรเกิดรอด (คน)					รวม	มีชนิดมีเลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า		
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	ต่ำกว่า ๑๘	-	-	* กิ	-	-	* กิ (๑)	
	๑๘-๑๙	-	-	-	-	* กิ	* กิ (๑)	
	๒๐-๒๑	-	-	-	* กิ	-	* กิ (๑)	
	๒๒-๒๔	-	* กิ	-	-	-	* กิ (๑)	
	๒๕-๒๙	-	* กิ	-	-	-	* กิ (๑)	
	๓๐ และมากกว่า	-	* กิ	-	-	-	* กิ (๑)	
	รวม	-	* กิ	* กิ	* กิ	* กิ	๑๐๐.๐ (๗)	
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๙	๒๒.๔	๒๓.๘	๒๑.๓	๒๙.๖	๑๐๐.๐ (๓๓๖)	๔.๙
	๑๘-๑๙	๕.๔	๒๒.๙	๒๓.๙	๒๒.๙	๒๕.๓	๑๐๐.๐ (๕๖๐)	๕.๖
	๒๐-๒๑	๙.๕	๒๓.๑	๒๖.๙	๑๙.๘	๒๒.๙	๑๐๐.๐ (๔๕๐)	๕.๓
	๒๒-๒๔	๑๐.๙	๓๑.๙	๓๐.๐	๑๕.๕	๑๑.๙	๑๐๐.๐ (๓๙๔)	๓.๔
	๒๕-๒๙	๑๒.๘	๓๘.๕	๒๙.๐	๑๔.๑	๙.๖	๑๐๐.๐ (๓๐๔)	๓.๐
	๓๐ และมากกว่า	๑๙.๖	๕๐.๕	๒๑.๙	๙.๒	๑.๐	๑๐๐.๐ (๙๗)	๒.๐
	รวม	๘.๔	๒๙.๘	๒๕.๙	๑๘.๙	๑๙.๒	๑๐๐.๐ (๒๑๙๕)	๔.๐

* กิ จำนวนตัวอย่างที่ต่ำกว่า ๕ ราย

หลังการสมรสนั้น พบว่า ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ๔.๘ คน ผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๒๒-๒๔ ปี ๓.๘ คน และผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมีเพียง ๒.๓ คน ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ลดลง คือจำนวนบุตรเกิดรอดสูงสุดและต่ำสุดต่างกันเพียง ๒.๕ ในกลุ่มสตรีที่ไม่มีบุตรเกิดรอดเลยนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีนั้น มีร้อยละ ๕ ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีถึงร้อยละ ๑๓ ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรเกิดรอด ๗ คนขึ้นไปนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีนั้น มีสูงถึงร้อยละ ๒๕ ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปนั้นมีเพียงร้อยละ ๒ เท่านั้น

การศึกษาถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อบุตรที่มีชีวิตโดยพิจารณาถึงการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรสนั้น พบผลในทำนองเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและบุตรที่มีชีวิตยังคงเดิม และในกลุ่มสตรีที่ทำงานนอกบ้านหรือไม่ทำงานนอกบ้านหลังการสมรสนั้น พบว่า สตรีที่สมรสเมื่ออายุน้อยมีบุตรที่มีชีวิตสูงกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า คือ (ตารางที่ ๒๕) ในกลุ่มสตรี ที่ทำงานนอกบ้านหลังการสมรสนั้น ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปี มีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔ คน และผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมี ๑.๓ คน สำหรับในกลุ่มสตรี ที่มีใจทำงานนอกบ้านหลังการสมรสนั้น พบว่า ผู้ที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปี มีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔.๓ คน และผู้ที่สมรสเมื่ออายุ ๓๐ ปีขึ้นไปมี ๒.๑ คน

นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งนี้นักวิจัยพบว่า การทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรสมีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ด้วย คือผู้ที่ทำงานนอกบ้านหลังการสมรสมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่มิได้ทำงาน และยังพบว่าในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุเท่ากันนั้น ผู้ที่ทำงานนอกบ้านหลังการสมรสมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าผู้ที่มิได้ทำงานนอกบ้าน คือผู้ที่ทำงานนอกบ้านหลังการสมรสมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๒.๕ คน ส่วนผู้ที่มิได้ทำงานนอกบ้านนั้นมี ๓.๕ คน สำหรับในกลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปีนั้น พบว่าผู้ที่ทำงานนอกบ้านมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๔.๐ คน แต่ผู้ที่มิได้ทำงานนอกบ้านมี

ตารางที่ ๒๕

จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรส และการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส

การทำงานนอก บ้านของสตรีหลัง การสมรส	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)						
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า	รวม	มีชนิดมเลขคณิต
ทำ	ต่ำกว่า ๑๘	๒.๐	๒๔.๑	๒๘.๙	๒๗.๗	๑๓.๓	๑๐๖.๐ (๘๓)	๔.๐
	๑๘-๑๙	๔.๒	๓๓.๖	๓๑.๙	๑๖.๘	๑๓.๔	๑๐๐.๐ (๑๑๙)	๓.๖
	๒๐-๒๑	๑๑.๗	๓๖.๐	๓๓.๓	๑๓.๕	๕.๔	๑๐๐.๐ (๑๑๑)	๒.๙
	๒๒-๒๔	๑๙.๘	๓๗.๒	๓๐.๖	๖.๖	๕.๘	๑๐๐.๐ (๑๒๑)	๒.๕
	๒๕-๒๙	๑๘.๐	๔๕.๓	๒๘.๙	๓.๙	๓.๙	๑๐๐.๐ (๑๒๘)	๒.๒
	๓๐ และมากกว่า	๒๒.๗	๕๖.๘	๑๕.๙	๔.๕	-	๑๐๐.๐ (๔๔)	๑.๗
	รวม	๑๓.๒	๓๗.๖	๒๙.๗	๑๒.๐	๗.๔	๑๐๐.๐ (๖๐๖)	๒.๙
ไม่ทำ	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๕	๒๕.๙	๒๔.๑	๒๔.๕	๒๑.๐	๑๐๐.๐ (๒๘๖)	๔.๓
	๑๘-๑๙	๕.๙	๒๓.๙	๒๔.๕	๒๕.๕	๒๐.๒	๑๐๐.๐ (๔๔๐)	๔.๓
	๒๐-๒๑	๗.๔	๒๑.๖	๒๗.๘	๒๓.๔	๑๙.๘	๑๐๐.๐ (๓๓๘)	๔.๒
	๒๒-๒๔	๗.๔	๓๑.๖	๓๑.๓	๑๙.๑	๑๐.๗	๑๐๐.๐ (๒๗๒)	๓.๕
	๒๕-๒๙	๑๐.๓	๓๔.๙	๒๙.๑	๑๙.๔	๖.๓	๑๐๐.๐ (๑๗๕)	๓.๑
	๓๐ และมากกว่า	๑๗.๓	๔๘.๑	๒๘.๘	๓.๘	๑.๙	๑๐๐.๐ (๕๒)	๒.๑
	รวม	๗.๑	๒๗.๑	๒๗.๐	๒๒.๓	๑๖.๔	๑๐๐.๐ (๑๕๖๓)	๓.๙

ตารางที่ ๒๕ (ต่อ)

การดำเนินงานนอก บ้านของสตรีหัด การสมรส	อายุแรกสมรสของ สตรี (ปี)	บุตรที่มีชีวิต (คน)						มีชนิดม เลขคณิต
		๐	๑-๒	๓-๔	๕-๖	๗ และมากกว่า	รวม	
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	ต่ำกว่า ๑๘	-	-	* ๖	-	-	* ๖ (๑)	
	๑๘-๑๙	-	-	-	* ๖	* ๖	* ๖ (๒)	
	๒๐-๒๑	-	-	-	* ๖	-	* ๖ (๑)	
	๒๒-๒๔	-	* ๖	-	-	-	* ๖ (๑)	
	๒๕-๒๙	-	* ๖	-	-	-	* ๖ (๑)	
	๓๐ และมากกว่า	-	* ๖	-	-	-	* ๖ (๑)	
	รวม	-	* ๖	* ๖	* ๖	* ๖	๑๐๐.๐ (๗)	
รวมทั้งหมด	ต่ำกว่า ๑๘	๔.๙	๒๕.๔	๒๕.๔	๒๕.๑	๑๙.๒	๑๐๐.๐ (๓๗๐)	๔.๒
	๑๘-๑๙	๕.๕	๒๕.๙	๒๖.๐	๒๓.๗	๑๘.๙	๑๑๐.๑ (๕๖๑)	๔.๑
	๒๐-๒๑	๘.๕	๒๕.๑	๒๙.๑	๒๑.๑	๑๖.๒	๑๐๐.๐ (๔๕๐)	๓.๙
	๒๒-๒๔	๑๑.๒	๓๓.๕	๓๑.๐	๑๕.๒	๙.๑	๑๐๐.๐ (๓๙๔)	๓.๒
	๒๕-๒๙	๑๓.๕	๓๙.๕	๒๘.๙	๑๒.๘	๕.๓	๑๐๐.๐ (๓๐๔)	๒.๗
	๓๐ และมากกว่า	๑๙.๖	๕๒.๖	๒๒.๗	๔.๑	๑.๐	๑๐๐.๐ (๙๗)	๑.๙
	รวม	๘.๘	๓๐.๑	๒๗.๗	๑๙.๕	๑๓.๙	๑๐๐.๐ (๒๑๗๖)	๓.๖

๔.๓ คน ส่วนผู้ที่สมรสเมื่ออายุระหว่าง ๒๕ - ๒๙ ปีนั้น ผู้ที่ทำงานนอกบ้านมีบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย ๒.๒ คน แต่ผู้ที่มิได้ทำมี ๓.๑ คน

การศึกษาในครั้งนี้นำสรุปได้ว่า เมื่อนำเอาการทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรสเข้ามาพิจารณาด้วยแล้ว พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ยังคงเดิม นั่นคือผู้ที่สมรสเมื่ออายุน้อยกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าผู้ที่สมรสเมื่ออายุมากกว่า